

УДК 334.722:[34+346.6]:332.13

С.М. ТКАЧ, канд. екон. наук, наук. співроб. сектору просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України», м. Львів

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОСТОРОВИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ключові слова: просторові форми організації бізнесу, інституційне забезпечення, законодавча база, спеціальні економічні зони, технопарки, індустріальні парки, кластери.

Представлено результати дослідження інституційного середовища розвитку просторових форм організації бізнесу в Україні. Виділено ключові проблеми нормативно-правового регулювання діяльності спеціальних (вільних) економічних зон, наукових, технологічних, індустріальних парків, кластерів. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення державного регулювання їхньої діяльності.

Вступ. Відновлення вітчизняної економіки після тривалої кризи вимагає рішучих дій щодо створення сприятливого середовища для вільного розвитку підприємництва, розкриття потенціалу регіонів, підвищення їхньої інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності. Досвід провідних країн світу доводить доцільність використання просторових форм організації бізнесу (ПФОБ) (наукових, технологічних, галузевих парків, вільних економічних зон, кластерів, бізнес-інкубаторів тощо) як «драйверів» економічного зростання в регіонах. Натомість вітчизняний досвід функціонування ПФОБ не став таким успішним, що насамперед обумовлено незадовільним інституційним забезпеченням. Наприклад, Україна у світі за станом розвитку кластерів посідає 113 місце серед 141 досліджуваної країни [1]. З огляду на це виникає актуальна необхідність у ґрунтовному вивченні особливостей нормативно-правового регулювання діяльності ПФОБ в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики інституційного забезпечення розвитку бізнесу крізь призму просторової організації присвячено праці учених та практиків. Зокрема, економіко-правові аспекти розвитку окремих форм просторового розвитку регулярно вивчаються в Національному інституті стратегічних досліджень (А. Павлюк, О. Єгорова, К. Маркевич, Ю. Макогон та ін. [2]). Концептуальні засади господарсько-правового режиму технопарків і технополісів обґрунтовано в дослідженні М. Василенка [3]. Особливості правового статусу технологічних парків як суб'єктів інноваційної діяльності розкрито Ю. Атамановою [4]. Натомість практичний аспект діяльності наукових парків в Україні, у тому числі правового регулювання, дослідив директор наукового парку В. Чернюк [5].

Більшість досліджень науковців та практиків присвячені розкриттю правового аспекту діяльності окремих форм просторової організації бізнесу. Натомість доцільним є застосування комплексного підходу щодо розгляду особливостей інституційного забезпечення усіх видів ПФОБ, які представлені в Україні.

Метою статті є встановлення особливостей та проблем нормативно-правового регулювання діяльності просторових форм організації бізнесу в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Результати дослідження. Законодавча база регулювання наявних ПФОБ в Україні є доволі громіздкою. Її основу становлять: Конституція України, Господарський, Земельний, Податковий, Митний та Цивільний кодекси України, закони України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон», «Про спеціаль-

ний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про наукові парки», «Про індустріальні парки», «Про вищу освіту», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» та інші законодавчі акти України, а також міжнародні договори України.

На основі аналізу історії формування та сучасного стану основних форм ПОБ в Україні визначено ключові особливості їхнього становлення та розвитку (таблиця). Так, в Україні у 1990-х рр. першою законодавчо закріпленою спробою створення ПФОБ стали *спеціальні (вільні) економічні зони (СЕЗ) та території пріоритетного розвитку зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності (ТПР)*.

Упродовж 1998—2003 рр. були створені на термін дії від 15 до 30 років дев'ять ТПР в АР

Особливості становлення та розвитку основних форм ПОБ в Україні

Форма ПОБ	Перша поява в Україні, рік	Особливості	Сучасний стан
Спеціальна економічна зона	1996	Певна частина території України, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України. Податкові пільги скасовані у 2005 р.	Загальна кількість — 11. Повністю завершено, припинено або не здійснювалася реалізація інвестиційних проектів у трьох СЕЗ, ліквідовано дві СЕЗ. Фактично режим СЕЗ в Україні не діє
Технопарк	1998	Юр. особа або група юр. осіб, що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юр. особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів технопарку з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення пром. випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції	Зареєстровано 16 технопарків, однак лише в половині з них відбувається реалізація проектів. Виключно віртуальний характер діяльності технопарків не забезпечує відповідного економічного ефекту для регіонів
Кластер	1998	Мережа взаємозалежних виробників, постачальників, споживачів, наукових (освітніх) установ, громадських організацій та органів місцевої влади, які взаємодоповнюють і посилюють конкурентні переваги один одного	Загальна кількість — понад 50. Відсутнє нормативно-правове регламентування особливостей створення і функціонування кластерів
Науковий парк	2007	Юр. особа, що створюється з ініціативи вищого навч. закладу та / або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів НП	Загальна кількість — 19. Мережа в Україні є вузько локалізованою, порпи наявність сильних наукових осередків в інших регіонах України
Індустріальний парк	2012	Облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої її учасники можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій	Загальна кількість — 26. Внесені до Реєстру індустріальні парки (20) зараз лише на етапі облаштування та забезпечення доступу до інженерної інфраструктури

Джерело: побудовано автором на основі даних [6—12].

Крим, семи областях та м. Харкові. Спеціальний режим інвестиційної діяльності вводився з метою створення нових робочих місць за поданням відповідного органу місцевого самоврядування в межах міста, району території, на якій склалися несприятливі соціально-економічні умови [12]. Створення ТПР закріплювалося окремими законами України, які визначили порядок запровадження та функціонування спеціального режиму інвестиційної діяльності на таких територіях.

Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992 № 2673-ХІІ передбачено порядок створення і ліквідації та механізм функціонування спеціальних економічних зон (СЕЗ) на території України, загальні правові і економічні основи їхнього статусу, а також загальні правила регулювання відносин суб'єктів економічної діяльності цих зон з державними органами влади [6]. Окрім того, вітчизняним законодавством передбачено різні функціональні типи СЕЗ: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристично-рекреаційні, страхові, банківські тощо.

До 2001 року було створено 11 СЕЗ («Азов», «Донецьк», «Закарпаття», «Інтерпорт Ковель», «Курортполіс Трускавець», «Миколаїв», «Портофранко», «Порт Крим», «Рені», «Славутич», «Яворів») терміном на 20—60 років. Їхня діяльність регулюється окремими законами. Однак Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» від 25.03.2005 № 2505-IV для суб'єктів підприємницької діяльності під час реалізації ними інвестиційних проектів у СЕЗ і на ТПР було скасовано пільги, передбачені відповідними законами, що фактично означало ліквідацію усіх преференцій [12]. Унаслідок цього кількість суб'єктів господарювання у СЕЗ України за 2005—2015 рр. скоротилася більш ніж удвічі (з 161 до 80), як і кількість інвестиційних проектів (з 168 до 82) [13].

Загалом, не зважаючи на позитивні результати (поліпшення працевлаштування населення (створено понад 21 тис. нових робочих місць станом на 2015 р.), надходження інвестицій (1 млрд дол. США), наповнення бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів (понад 1,2 млрд дол. США)), функціонування

вітчизняних СЕЗ не дало очікуваних результатів. У 2004 році, коли ще діяли пільги, суб'єктами СЕЗ і ТПР було реалізовано 5,7 % промислової продукції України, проте сплачено до бюджетів 1,2 млрд грн, а надано пільг на 4,7 млрд грн. Рівень інноваційної активності підприємств не зріс. Іноземні інвестиції у СЕЗ становили лише 10—30 %. Обсяги залучених інвестицій були низькими. Зокрема, у середньому по СЕЗ коефіцієнт бюджетної віддачі залучених інвестицій (відношення обсягу платежів до бюджетів та державних цільових фондів до обсягу інвестицій) за 1998—2013 рр. становив 1,1 [13].

Як показала практика, ключовими недоліками законодавчої бази регулювання діяльності СЕЗ є: складна, непрозора і довготривала процедура створення СЕЗ із обов'язковим ухваленням відповідного закону у Верховній Раді України; наявність багаторівневої системи управління та високий ступінь зарегульованості СЕЗ; непрозорий механізм надання пільг. Кардинальна зміна правових умов функціонування СЕЗ (скасування практично усіх пільг у 2005 р.) фактично нівелювала ознаки СЕЗ, порушувала гарантії інвесторів і призвела до втрати їхньої довіри.

Подібними до СЕЗ за організацією є наукові та технологічні парки. Правові, економічні, організаційні відносини, пов'язані зі створенням та функціонуванням *наукових парків* (НП) в Україні, затверджені Законом України «Про наукові парки» від 25.06.2009 № 1563-VI. Згідно з цим Законом, науковим парком є юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та / або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів НП [7].

Попри потужну вітчизняну освітню базу мережа наукових парків не є розвиненою. На даний час в Україні існує 19 НП, яким Міністерство освіти і науки України погодило рішення про створення [8].

Згідно із Законом України «Про наукові парки», ВНЗ та / або наукові установи мають більші права організаційного характеру, ніж інші засновники наукового парку, при цьому незалежно від розміру їхнього внеску в статутний капітал. Це обмежує коло можливих ініціаторів створення НП. У Господарському

кодексі України та Законі України «Про інноваційну діяльність» відсутні правові засади НП як суб'єктів інноваційної діяльності. Мережа НП в Україні є вузько локалізованою (близько 70 % НП України розташовані в м. Київ, Харків, Одеса), не зважаючи на наявність сильних наукових осередків в інших регіонах України.

Правові засади функціонування *технопарків* в Україні встановлені Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» 15.07.1999 № 991-XIV. Спеціальний режим інноваційної діяльності запроваджується для ТП строком на 15 років і діє за умови виконання проектів ТП. Необхідно зазначити, що, як і у випадку із СЕЗ, до ухвалення Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік», для ТП були передбачені ширші умови підтримки розвитку. Сьогодні державне сприяння інноваційній діяльності ТП здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидювання проектів ТП [9].

Підставою для державної реєстрації ТП є включення його до переліку ТП, що наведений у преамбулі Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків». На сьогодні в Україні зареєстровано 16 ТП «віртуального типу», однак лише половина з них реалізує проекти: три проекти «Інститут монокристалів» (м. Харків); по два у ТП: «Київська політехніка» і «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка» (м. Київ); по одному у ТП: «Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона» (м. Київ), «Вуглемаш» (м. Донецьк), «Інститут технічної теплофізики» (м. Київ), «Текстиль» (м. Херсон) і «Яворів» (Львівська область).

Серед ключових проблем правового характеру, які заважають розвитку ТП в Україні, можна виокремити такі. Наявна правова колізія щодо сутності ТП як одного з підвидів СЕЗ і функціонування спеціального режиму на території технопарку. Так, згідно із Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон», СЕЗ є частиною території, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності, у той час як Законом України «Про спеціальний режим

інноваційної діяльності технологічних парків» передбачено, що пільги надаються не на інноваційну діяльність ТП, яка здійснюється на певній території, а лише на окремий інноваційний проект, що пройшов державну реєстрацію. Більше того, після внесення змін до останнього закону, якими було ліквідовано більшість пільг, про фактичне існування спеціального режиму інноваційної діяльності ТП мови не йде. Скасування пільг для ТП порушило ст. 3 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» стосовно дії спеціального режиму терміном на 15 років. Окрім того, до вагомих проблем правого регулювання діяльності ТП можна віднести складну, забюрократизовану процедуру експертизи та реєстрації проектів ТП, через що деякі із 16 наявних ТП в Україні довго не могли пройти державну реєстрацію у МОН України.

Винятково віртуальний характер діяльності ТП не забезпечує відповідного економічного ефекту для регіону. Відсутність поступального розвитку цієї просторової форми організації бізнесу в Україні вказує на значні організаційні й правові прорахунки у регулюванні їхньої діяльності.

Територія *індустріального парку* (ІП) є аналогом СЕЗ. Згідно із Законом України «Про індустріальні парки» від 21.06.2012 № 5018-VI, ІП — визначена ініціатором його створення відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники ІП можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, а також науководослідну діяльність, діяльність у сфері інформації та телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах ІП [10]. Окрім того, за останніми правками до цього закону було дано визначення транскордонного індустріального парку, порядок створення і функціонування якого регулюється міжнародними договорами України.

Державна підтримка надається ініціаторам створення, керівним компаніям та учасникам ІП, внесеним до Реєстру індустріальних парків. Така підтримка облаштування ІП може здійснюватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законодавством. Зокрема, держав-

на підтримка створення і функціонування ІП передбачає: спрямування коштів Державного фонду регіонального розвитку на фінансування проектів створення інфраструктури ІП за умови співфінансування з місцевих бюджетів на рівні 10 % від їхньої кошторисної вартості; звільнення від часткової участі у розвитку місцевої інфраструктури у разі будівництва суб'єктами ІП об'єктів у межах відповідних ІП та від сплати ввізного мита у разі ввезення суб'єктами ІП обладнання та комплектувальних до нього, матеріалів, що не виробляються в Україні, і ввозяться з метою облаштування ІП та здійснення в їхніх межах господарської діяльності.

Вітчизняним законодавством передбачено створення ІП терміном не менше ніж на 30 років. На нинішній день на території України функціонує шість приватних ІП, які не внесені до Реєстру ІП, і 20 ІП, які до нього включені, а також п'ять ІП, які запропоновано внести до Реєстру [11].

На нинішній день внесені до Реєстру ІП перебувають на етапі облаштування та забезпечення доступу до інженерної інфраструктури — це тривалий етап. Ключовою причиною тривалості цього процесу є складнощі з оформленням документів і фінансування будівельних робіт, робіт із підключення до інженерних мереж (електро-, газо-, тепло-, водопостачання і водовідведення). Окрім того, є проблеми з неврегульованістю земельних питань, пов'язані зі складністю виділення земель державної чи комунальної власності для ІП, стягнення орендної плати за земельні ділянки, зміни цільового призначення тощо.

Наукові парки, галузеві парки, технопарки та партнери формують *кластери*. В Україні були розроблені, але залишилися не затвердженими «Концепція створення кластерів в Україні» (2008) і «Національна стратегія формування та розвитку транскордонних кластерів» (2009). Поняття «кластер» неодноразово трапляється в нормативно-правових актах України (у понад 100 документах). У плані заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015—2019 рр., затвердженого КМУ, на 2015 р. було закладено розроблення проектів актів щодо визначення засад створення та функціонування технологічних платформ і кластерів. Однак на сьогодні в Україні це питання зали-

шається відкритим, попри те, що з кожним роком кількість цих ПФОБ зростає. На практиці кластерні утворення в Україні юридично оформлюють здебільшого у формі асоціацій комерційних і некомерційних організацій або у формі громадських неприбуткових організацій.

У вітчизняному законодавстві донині відсутні визначення поняття «кластер», його види, нормативно-правове регламентування особливостей його створення і функціонування. Те ж саме стосується й інших форм просторової організації бізнесу (зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), соціо-технополіси, он-лайн платформи та ін.). Відсутніми є заходи щодо державної підтримки їхнього розвитку.

З огляду на виявлені проблеми, для поліпшення нормативно-правового регулювання діяльності ПФОБ в Україні пропонуємо таке.

До Закону «Про наукові парки» (ст. 1, 13) необхідно додати положення щодо діяльності таких невід'ємних складових НП як спін-оф компанії та бізнес-інкубатори. Зокрема для уникнення подвійних трактувань визнання терміна «спін-оф компанія», можна подати його у редакції проекту Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності». Необхідно закріпити загальний статус НП у Господарському кодексі України (доповнивши положення статті 127), а також у Законі України «Про інноваційну діяльність» (доповнивши п. 2 ст. 16).

Окрім того, потребують подальшого комплексного правового врегулювання питання, пов'язані із комерціалізацією та захистом інтелектуальної власності, її переданням і використанням НП.

Розробити новий закон «Про технологічні парки» або об'єднати в один закон «Про наукові та технологічні парки» та скасувати Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», що дасть змогу позбутися нашарувань суперечливих або таких, що не діють, норм законодавства.

З огляду на те, що фактично ТП в Україні не мають ознак СЕЗ, дискусійною виглядає необхідність внесення новостворених ТП до переліку парків, наведеного у преамбулі Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» як підстави для їхньої державної реєстрації. Також

скасування цієї норми спростить сам процес і скоротить час реєстрації ТП.

Загалом регламентування процесу створення ТП в Україні потребує кардинальної редакції в напрямі спрощення і розширення можливостей для суб'єктів, які планують функціонування ТП без отримання державної фінансової допомоги.

Пункти 1 і 2 ст. 6 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» доцільно редагувати або підкріпити відповідними положеннями у Бюджетному кодексі України, оскільки окремої бюджетної програми підтримки діяльності технопарків у Державному бюджеті України за роки існування цього закону не було передбачено. Фактично ця норма закону є декларативною і не відповідає дійсності. Окрім того, істотним недоліком п. 2 цієї статті є нечіткість формулювання різновидів фінансової підтримки (повне або часткове), оскільки створюються передумови для зловживань і корупційних дій з боку державних органів, уповноважених виділяти державні кошти на фінансову підтримку проектів ТП.

Відійти від практики створення ТП лише віртуальної форми, сприяючи створенню ТП американської або західноєвропейської моделі (розміщення в одному чи декількох приміщеннях зі створенням інноваційного бізнес-інкубатора або на одній території). Ці заходи неможливі без комплексної та системної підтримки з боку державних органів влади. Відповідно до цього доцільно сформулювати багаторівневу систему державної підтримки ТП як на національному, так і місцевому рівні. Зокрема, здійснювати за рахунок державних коштів стартове фінансування високотехнологічних проектів ТП, розвивати інфраструктуру, надавати гранти й позики, передбачити «інкубаційний податковий період» для підприємств, які реалізують проекти в НП тощо. Водночас механізм надання цих пільг має бути максимально прозорим і простим задля уникнення зловживань з обох сторін.

У ст. 127 Господарського кодексу України доповнити перелік форм об'єднання інтересів підприємств і навести визначення «кластер» у такій редакції: «це локально інтегрована мережа взаємно зацікавлених у співпраці та використанні отриманих результатів суб'єктів, які взаємодоповнюють і посилюють конку-

рентні переваги один одного та кластера загалом». Положення ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» доповнити визначенням «інноваційний кластер», а ст. 1 Закону України «Про транскордонне співробітництво» доповнити визначенням поняття «транскордонний кластер».

Задля створення єдиної національної мережі кластерів в Україні необхідно розробити Стратегію розвитку кластерів на 2018—2022 рр., якою буде передбачено створення національних і регіональних кластерів. Національні кластери необхідно створювати насамперед у пріоритетних та перспективних сферах господарювання (сфера інформаційних технологій, аерокосмічна, фармацевтична, виробництво електроніки та телекомунікаційного обладнання та виробництво медичної, високоточної та оптичної техніки), енергетичного та екологічно чистих секторів. Регіональні кластери мають створюватися виходячи з особливостей конкурентних переваг кожного регіону.

Також підтримка національних та регіональних кластерів повинна здійснюватися за допомогою реалізації кластерних програм, стимулювання системи науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, посилення взаємодії між органами державної влади і місцевого самоврядування, бізнесом і науково-освітніми установами із застосуванням принципів державно-приватного партнерства. Відповідно до цього має бути передбачена державна підтримка у вигляді надання пільг на оренду земельних ділянок, виробничих площ і приміщень, увезення спеціалізованого обладнання, пільгових державних кредитів, надання цільових грантів. Для розбудови мережі кластерів в Україні доцільно залучати підтримку загальноєвропейських програм, міжнародних організацій та фондів, проектів транскордонного співробітництва.

Висновки. На основі отриманих результатів дослідження до ключових проблем нормативно-правового регулювання діяльності ПФОБ можна віднести:

- незавершеність і відсутність системного підходу формування нормативно-правової бази регулювання діяльності ПФОБ;
- наявність правової колізії, що стосується суті ПФОБ та особливостей їхньої діяльності;
- те, що процедура створення та державної реєстрації більшості форм просторової орга-

нізації бізнесу є забюрократизована і доволі громіздкою;

- часту зміну умов функціонування ПФОБ;
- відсутність нормативно-правового регламентування особливостей створення і функціонування таких форм просторової організації бізнесу як кластери, технополіси, соціотехнополіси, он-лайн платформи та ін.;

- те, що функціонування державних і недержавних структур, діяльність яких повинна бути спрямована на підтримку розвитку ПФОБ, має формальний характер і не дає очікуваного потрібного результату.

Вітчизняний досвід функціонування ПФОБ є доволі контраверсійним і потребує критичного перегляду, насамперед у напрямі їх інституційного забезпечення. Усунення наведених проблем дасть змогу створити нові та розширити наявні мережі просторових форм організації бізнесу в регіонах України. Зокрема, формування нової державної політики щодо розбудови ПФОБ в Україні з подальшим удосконаленням нормативно-правового забезпечення їхньої діяльності, забезпеченням системності та комплексності дій щодо розроблення національних і регіональних стратегій та програм розвитку ПФОБ. Трансформація та удосконалення вітчизняного законодавства в Україні щодо регулювання діяльності ПФОБ має відбуватися у напрямі розвитку таких форм просторової організації бізнесу як наукові, технологічні, інноваційні парки, наукові та інноваційні центри, кластери, бізнес-інкубатори тощо та базуватися на стратегічних цілях розвитку регіонів та їх конкурентних перевагах, забезпечувати реалізацію пріоритетних напрямів розвитку інноваційної діяльності, науки та техніки в Україні.

До перспектив подальших досліджень належить вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду функціонування технопарків задля визначення шляхів поліпшення механізму регулювання їхньої діяльності в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Global Innovation Index 2016* / Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization (WIPO) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report>
2. *Індустріальні парки в Україні: удосконалення політики стимулювання у контексті світового досвіду* /

А.П. Павлюк, О.О. Єгорова, К.Л. Маркевич [та ін.]. — К. : НІСД, 2014. — 64 с.

3. *Василенко М.Д.* Концептуальні засади господарсько-правового режиму технопарків і технополісів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04-господарське право; господарсько-процесуальне право / М.Д. Василенко ; Національний університет «Одеська юридична академія». — Одеса, 2014. — 38 с.
4. *Атаманова Ю.Є.* Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04 / Ю.Є. Атаманова; НЮА України імені Ярослава Мудрого. — Харків, 2009. — 28 с.
5. *Інноваційна інфраструктура в контексті національної інноваційної системи (економіко-правові проблеми) : монографія / за наук. ред. О.Б. Бутнік-Сіверського ; кол. авторів : О.П. Орлюк, О.Б. Бутнік-Сіверський, С.Ф. Ревуцький, В.І. Нежиборець, Г.О. Андрощук та ін. — К. : Лазурит-Поліграф, 2011. — 414 с.*
6. *Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України від 13.10.1992 № 2673-XII* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>
7. *Про наукові парки : Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>
8. *Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 15.07.1999 № 991-XIV* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/991-14>
9. *Про індустріальні парки : Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>
10. *Мережа індустріальних парків в Україні / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>
11. *Спеціальні економічні зони та території пріоритетного розвитку / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=SotsialniEkonomichniZoniTaTeritoriiPrioritetnogoRozvitku>
12. *Ткач С.М.* Спеціальні економічні зони в Україні: досвід та нові пріоритети просторової організації / С.М. Ткач // *Регіональна економіка*. — 2016. — № 3. — С. 86—97.

REFERENCES

1. Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization (WIPO) (2016), *Global Innovation Index 2016*, available at: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report> (accessed 17 January 2017).
2. Pavliuk A.P., Yehorova O.O. and Markevych K.L. (2014), *Industrialni parky v Ukrayini: udoskonalennya polityky stymulyuvannya u konteksti svitovogo dosvidu* [Industrial Parks in Ukraine: Improving of Incentives Policy in the context of World Experience], NISR, Kyiv, Ukraine.

3. Vasylenko M.D. (2014), *Konceptual'ni zasady gospodar-s'ko-pravovogo rezhymu tekhnoparkiv i tehnopolisiv* [Conceptual Basement of Economic and Legal Regime of Industrial Parks and Technopolises], Abstract of the D.Sc. diss. (jur. sci.), The National University «Odessa Academy of Law», Odessa, Ukraine.
4. Atamanova Yu.Ye. (2009), *Osnovni problemy systemnogo gospodar's'ko-pravovogo reguluvannya vidnosyn v innovacijnij sferi* [The Main Problems of the Systematical Economic and Legal regulation of relations in the sphere of innovations], Abstract of the D.Sc. diss. (jur. sci.), Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine.
5. Butnik-Siverskyi O.B. (Ed.) (2011), *Innovacijna infrastruktura v konteksti nacional'noyi innovacijnoyi systemy (ekonomiko-pravovi problemy)* [The Innovative Infrastructure in the Context of the National Innovation System (Economic and Legal Issues)], Lazuryt-Polihraf, Kyiv, Ukraine.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), *Pro zagal'ni zasady stvorenniya i funkcionuvannya special'nyh (vil'nyh) ekonomichnyh zon : Zakon Ukrayiny* [On General Principles of Creation and Functioning of Special (Free) Economic Zones: The Law of Ukraine], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2673-12> (accessed 15 December 2016).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), *Pro naukovi parky : Zakon Ukrayiny* [On Science parks: The Law of Ukraine], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1563-17> (accessed 16 December 2016).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), *Pro special'nyj rezhym innovacijnoyi diyal'nosti tehnologichnyh parkiv : Zakon Ukrayiny* [On special regime for innovation activity in technological parks: The Law of Ukraine], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/991-14> (accessed 20 December 2016).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), *Pro industrial'ni parky : Zakon Ukrayiny* [On Industrial Parks], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14> (accessed 20 December 2016).
10. The Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017), *Merezha industrial'nyh parkiv v Ukrayini* [A network of industrial parks in Ukraine], available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini> (accessed 27 May 2017).
11. The Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017), *Special'ni ekonomichni zony ta terytoriyi priorityetnogo rozvytku* [Special economic zones and territories of priority development], available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=SpecialniEkonomichniZoniTaTerytoriyiPriorityetnogoRozvitku> (accessed 21 March 2017)
12. Tkach S. (2016). *Spetsialni ekonomichni zony v Ukraini: dosvid ta novi priorityety prostorovoi orhanizatsii* [Special Economic Zones in Ukraine: Experience and New Priorities of Spatial Organization], *Rehionalna ekonomika*, no. 3, pp. 86—97.

Надійшла 20.02.2017

С.М. Ткач

ГУ «Институт региональных исследований им. М.И. Долишнего НАН Украины», г. Львов

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОСТРАНСТВЕННЫХ
ФОРМ ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА
В УКРАИНЕ: КЛЮЧЕВЫЕ ПРОБЛЕМЫ
И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ**

Представлены результаты исследования институциональной среды развития пространственных форм организации бизнеса в Украине. Выделены ключевые проблемы нормативно-правового регулирования деятельности специальных (свободных) экономических зон, научных, технологических, промышленных парков, кластеров. Предложены рекомендации по совершенствованию государственного регулирования их деятельности.

Ключевые слова: пространственные формы организации бизнеса, институциональное обеспечение, законодательная база, специальные экономические зоны, технопарки, промышленные парки, кластеры.

S.M. Tkach

SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine», Lviv

**THE LEGAL REGULATION OF SPATIAL FORMS
OF BUSINESS ORGANISATION IN UKRAINE:
KEY PROBLEMS AND PERSPECTIVE
OF DEVELOPMENT**

The article explores the institutional environment of spatial forms of business organization in Ukraine. Special attention is paid to the problems of the legal regulation of special (free) economic zones, scientific, technological, industrial parks, clusters. The recommendations for improving state regulation of their activities are suggested by the author.

Keywords: spatial forms of business organization, institutional environment, state support, legal base, special economic zones, technoparks, industrial parks, clusters.